

slår meg. Fattigdommen viser seg så sterkt når jeg sitter her ved siden av Sadeqa og hennes søster. I tillegg til sin materielle fattigdom har de mistet mange av sine nærmeste familiemedlemmer i krig og på grunn av sykdom. Hvilken fremtid ser de to kvinnene som sitter her ved siden av meg? Kan jeg gjøre noe for å gi dem et håp? Svarene er håpløst fraværende. Jeg håper de to kvinnene ser et lys som jeg ikke fant den dagen i Shamarq.

Skulle ønske vinteren ikke kom i år...

Vinteren er i anmarsj i det nordlige Afghanistan. Det er ikke uvanlig med strenge vintre. Om det er vanskelig å takle tørre sommermånedene med temperaturer rundt +45 °C, er det nok vanskeligere å overleve en vinter med -20 °C rundt teltduken, lite varme klær og ingen tilgang på mat. Hva kan bistandsorganisasjoner gjøre i denne konteksten? Hva gjør Leger Uten Grenser? I flyktningleirene har organisasjonen fokusert på helse i mobile klinikker. Vi driver helseopplysning i leirene, vi har også vært inne og bygd latriner, gravd brønner og delt ut såpe og rehydreringsvæske for å forsøke å bedre dystre epidemiologiske data vedrørende diaré i sommermånedene. Vi forsøker også å jobbe sammen med andre bistandsorganisasjoner i fordeling av ansvar for ulike støtteoppgaver i leirene. Like før evakueringen samlet vi oss, bistandsarbeiderne i Nordøst-Afghanistan. IOM (International Organisation of Migration) var koordinator for reorganisering av flyktningleirene i Kunduz. På møtet var MSF, WHO, UNICEF, UNHCR, FOCUS, Swedish Committee of Afghanistan

og representanter for det offentlige helsestyre. Vi planla en forholdsvis rask aksjon i forhold til å dele ut tepper, vinterklær, brensel og andre nytteartikler, bygge flere latriner og brønner, dele ut mat (via WFP – Verdens matvareprogram), sette opp hytter eller telt som vil isolere mer mot vinteren enn de laknene som er strekt ut nå og å planlegge et bra helsetilbud (både preventivt, i form av helseopplysning, vaksiner og svangerskapskontroller, og kurativt) for alle i leirene, inklusive nykommerne som var ventet til vinteren. Det er ikke alltid like lett å få ulike hjelpeorganisasjoner ute i felten til å marsjere i takt, men det virket som det skulle gå relativt bra denne gangen. Alle så behovet for rask aksjon. Vinteren er like rundt hjørnet. I oktober skulle vi være ferdige og vinteren kunne komme, som den pleier å gjøre i månedsskiftet oktober/november. Flyktningene i Shamarq og i de andre leirene i Nord-Afghanistan, som huser ett par hundre tusen flyktninger totalt, vil ikke stå imot vinteren alle sammen. Det er en umulighet. Bor Sadeqa og hennes søster fortsatt i Shamarq-leiren neste gang en medarbeider fra Leger Uten Grenser reiser dit? Slik situasjonen er nå, ønsker jeg at vinteren ikke kommer i år...

Å være inne i Afghanistan med hjelpeorganisasjoner gir en moralsk støtte til folket generelt og til våre afghanske kolleger som arbeider under vanskelige forhold. De vet at vi er i hjemlandet deres og ser hva som foregår i en vanskelig hverdag, og de håper at vi vil fortelle verden, når vi reiser hjem, om hva som hender i Afghanistan og med det afghanske folk. Da hjelpeorganisasjonene trakk seg ut av Afghanistan, tok vi bort både

den konkrete støtten vi har gitt i form av hel-seprogram, mat og medisiner og den moralske støtten mange afghanere har sett i det at vi har vært der.

Jeg hadde lyst å gi deg disse bildene du nå har lest for å vise hvordan hverdagen og helsetilbudet kan fortone seg for afghanerne som nå har fått verdens søkelys på seg. Afghanistanens befolkning har levd under vanskelige vilkår i mange år. Hjelpeorganisasjoner har forsøkt å lette hverdagen på noen områder. Når dette brevet skrives har ennå ikke «verdens stormakt» foretatt «gjengjeldelsesaksjoner» i Afghanistan. Vi sitter alle og venter på hva som vil komme. Sivilbefolkningen i Afghanistan betaler en høy pris allerede, i form av at hjelpeorganisasjonene har trukket seg ut og at grensene mot nabolandene er stengt.

Jeg besøkte en gang et land der en gammel kone stod oppstilt utenfor en turistattraksjon. Konen hadde fire små fugler i et lite, flettet bur. Hun bad om et beløp svarende til fem norske kroner for å slippe en fugl fri. Når du slapp fuglen fri, skulle du ønske deg noe og dette ønsket ville bli oppfylt. Jeg ville gitt en del mer enn fem kroner for å møte damen igjen og for at hennes løfter skulle holde. Jeg ville sluppet alle fire fuglene fri – og ønsket for Afghanistan...

Elisabeth Wik
Leger Uten Grenser
Rådhusgaten 30A
0151 Oslo

Litteratur

1. Sørbye IK. Fra år 2001 til år 1421. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2196–7. ○

personlige opplevelser personlige opplevelser

New York 11. september 2001

Det var en sjelden vakker sensommormorgen hvor lav septembersol kastet myke, gavmilde stråler over Manhattan Skyline.

Morgenmøtet sluttet tidlig. Tibake på mitt kontor i 20. etasje på Mount Sinai Hospital, 98th Street Upper Manhattan fristet været og utsikten til andre aktiviteter enn protokollskrivning for en kirurg med tre måneders fartstid som Research Fellow – pasjonert forelsket i og betatt av byen over alle byer. Fra mitt vindu blunket Chrysler Building til meg fra sine flørtende speilflater, og Empire State tronet majestetisk med sitt mektige tårnspyd som veiviser mot det ennå knallblå luftrommet. I sør skimtet jeg parallellkonturene av to stolte, rake tvillingbygninger.

Røyken som med ett brøt horisonten fra området Downtown gav uvirkelige assosiasjoner – som en kunstners raseriutbrudd av

aggressive, gråsvarte malerstrøk mot et knallblått lerret – som mørke, truende tordenskyer uten kjent opphav. Ryktet begynte å surre på avdelingen: Et småfly ute av kurs? En radio ble satt på. Klokken var 0850 og første operasjon var påbegynt ved Minimal Invasive Surgical Center. Ti minutter senere var det full katastrofeberedskap og innstilling av all elektiv kirurgi – 35 operasjonssaler ble satt i beredskap for terrorens grusomme konsekvenser.

Medisinsk personell samlet seg nær kommandosentralen hvor konturene av en ufattelig terrorhandling ble trukket med CNNs presise, journalistiske linjer. Storskjermen avslørte den grufulle virkeligheten mens listen på frivillige kolleger og sykepleiere stadig fylte flere sider. I gatene utenfor samlet folk seg rundt biler hvor emosjonelt ladede radio-

Faksimiler
fra Dagbladet og VG
12. og 13. september 2001

stemmer beskrev det umulige – «It is falling, it is falling» – om og om igjen. «No, no, no.»

Det var ingen pasienter Uptown de første timene og en kirurgs naive ønske om å bidra med traumekirurgisk kompetanse førte meg Downtown – per sykkel i en bilfri 5th Avenue til Manhattan Bridge hvor svart røyk veltet frem fra en ikke lenger smilende Skyline utgjorde en dramatisk dødens kuliss. Videre kom jeg til avsperrede områder hvor håndskrevne plakater med «Blood donations» og «volunteers needed» samlet hundrevis av frivillige i en felles sjokkpreget uvirkelighet. Men kirurgisk arbeidsledighet og tomme, improviserte utendørs traume-

Tatt fra mitt kontor i 20. etasje, Mount Sinai Hospital. På bildet til høyre er tårnet borte. Alle bildene er tatt av forfatteren

mottak samt ubrukte operasjonssaler ved verdens ledende traumesentre talte sitt tydelige språk. Dette var katastrofen hvor den rettsmedisinske kompetanse var mer etterspurt enn den kirurgiske.

En profesjonell frustrasjon over status kun som vitne i rastløs arbeidsledig beredskap gled snart over til sjokk og vantro. Og

til refleksjoner fremkalt av nærheten til tragedien og sanseintrykk som observatør til en meningsløs katastrofe med ukjent utgang.

Rulleskøytende turister er nå tilbake i Central Park og medienes oppmerksomhet er i dag rettet mot verdensøkonomien. Ruinene skjuler fortsatt tusener av ofre hvor DNA-test gir eneste identifisering – en fotografisk dokumentasjon fra «ground zero's» brutale virkelighet vi så langt er blitt spart for. Å være så nær katastrofen, å kjenne lukten av brent gummi, olje, støv ligge som et dødens teppe over hele Manhattan gjør at virkeligheten kryper ubehagelig nær. En virkelighet med en snikende angst for konsekvensen – et neste attentat, politiske følger?

Som nabo til slagmarkens ansikt med sprikende bygninger, smadrede biler og sørgende mennesker er det umulig å glemme. Parkene fylles med levende lys, blomster og stille bønn. «Missing»-plakater tapetserer vegger og stolper med bilder av festglade, smilende ansikter: «Last seen on 104th floor», Mennesker i stille gråt klammer seg urealistisk til håpet uttrykt i tekstlinjer skrevet på bryllupsbilder: «Waiting for you» i gjenskinnet fra lys, flagg og roser i Union Square.

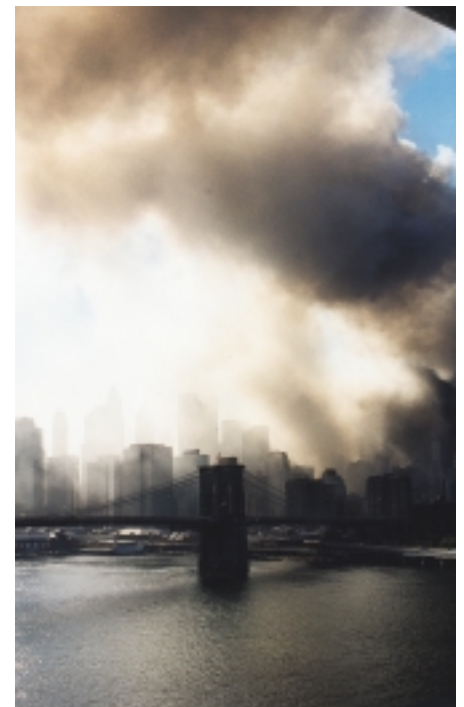
Hverdagen er forsøkt hentet tilbake til Mount Sinai Hospital. Et skjerpet vakthold med kontroll av vesker og ID vedlikeholder frykten for neste trekk for oss som ikke er vant til terror annet enn i fjerne krigsreportasjer. Livets tilfeldigheter og sårbarhet er blitt så altfor åpenbar. Deadlines for abstract er ikke lenger like viktig.

Morgenen var vakker – den innbød til aktiviteter som kunne ført tragedien enda nærmere.

Anne Waage
 anne.waage.mountsinai.org
 Research Fellow
 Mount Sinai Hospital
 Minimal Invasive Surgical Center
 New York
 10029 NY
 USA

Downtown New York om ettermiddagen 11. september

Bildet er tatt fra Manhattan Bridge om ettermiddagen 11. september